

**Политиколошком одељењу
Наставно-научном већу
Факултета политичких наука Универзитета у Београду
Београд, Јове Илића 165**

Одлуком Политиколошког одељења Факултета политичких наука Универзитета у Београду, донетом 20.6.2011. године, именовани су за чланове Комисије за оцену пријаве теме докторске дисертације кандидата мр Милете Томића, под насловом "Мобинг као облик савременог насиља – појам, облици, последице", проф. др Ана Чекеревац, проф. др Горан Илић и проф. др Драган Симеуновић.

Након увида у пријаву и поднете документе Комисија је сачинила следећи

РЕФЕРАТ СА ПОДАЦИМА О КАНДИДАТУ И О ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ЗА ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ

Пријава кандидата мр Милете Томића садржи све елементе једне формално ваљане пријаве докторске тезе.

Увидом у евиденцију Факултета политичких наука и Универзитетске библиотеке утврђено је да до сада у нас није брањена докторска дисертација под тим насловом.

Кандидат испуњава све Законом о универзитету и Статутом Факултета политичких наука предвиђене услове за пријављивање докторске тезе на Факултету политичких наука у Београду.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Милета М. Томић је рођен 10. 04. 1966. године у селу Мршељима, општина Пожега. Факултет безбедности у Београду уписао је 1988. године, а дипломирао 1993. године.

Последипломске студије уписао је 1995. године на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, где је магистрирао 2008. године са темом "Превенција и третман жена жртава трафикинга".

Запослен је од 1986. године у МУП-у Србије. Радио је на више радних места у оквиру истог министарства. Од 2003. године обавља послове начелника МУП-а Нови Београд.

Радови:

1. студија

- Жене жртве трафикинга, "Наука и друштво", Београд, 2011, (116 стр.)

2. чланци

- Мобинг и последице мобинга (коаутор са Вуксановић М.), „Свет рада“; Вол. 8, Но.1/2011; Еко центар, Београд; стр. 65 – 71

- Поступање са женама жртвама трговином људима, „Безбедност“, 1/2012 (прихваћен за објављивање)

- The Prevention of the Traficking, „The Review of International Affairs“, Belgrade, 2/2012, (прихваћен за објављивање)

- Мобинг, учесталост мобирајућих активности и разлике с обзиром на радно место и пол, „Мегатренд ревија“, вол. 9, бр.1, 2012 (прихваћен за објављивање)

Семинари и симпозијуми:

Завршио је већи број стручних семинара и учествовао на конференцијама и симпозијумима из области полициологије.

Предавачко искуство:

Од 1994. године је предавач групе стручних предмета на Вишој школи унутрашњих послова у Земуну.

Оцена Комисије након увида у радове:

Оцена Комисије је да монографија коју је објавио кандидат, као и одабрани чланци, свеукупно узев представљају по свом научном домету и обиму оно што је уобичајени квантитет и квалитет радова кандидата за израду докторске дисертације који су у радном односу ван научних институција и даје истим позитивну оцену.

2. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Намера кандидата да из мултидисциплинарног угла изучи и научно опише и објасни мобинг као облик насиља у савременом друштву, пре свега на радном месту и у животном окружењу, као предмет свог истраживања и при том одреди његове облике и све његове круцијалне последице по појединца и друштво, друштвено је оправдана и научно валидна. Предмет дисертације коју намерава да уради кандидат је један од најзначајнијих савремених проблема у домену истраживања и објашњења социјалног и политичког насиља с обзиром на његову распрострањеност, штетност и брзину његовог ширења.

Последице мобинга наине трпи првенствено појединац, али и радна организација, па и политичка заједница у целини. По појединца су последице дуготрајног психичког малтретирања на послу дубоке и дуготрајне, јер циљ мобинга на радном месту јесте социјално искључење особе с радног места, уз систематско уништавање њених радних способности путем уништавања њеног

психобиолошког здравља. Ове промене код појединца се рефлектују на породицу и његово ближе социјално окружење, па и они индиректно трпе последице мобинга. Мобинг, такође, оставља негативне последице по радно место. То се посебно рефлектује кроз следеће појаве: пораст изостанака с посла због боловања, пораст флукуације запослених, непланирана измена радне снаге, повећан стрес на радном месту, повећане трошкове ради едукације нових радника, повећани ризик од настанка повреда на раду и инцидентата, смањење продуктивности, ниска мотивација за рад, снижавање угледа предузећа, смањен квалитет пружања услуга или производа, и друго. Последице мобинга се, тако, мултиплицирајући се кроз бројне радне организације, негативно одражавају на читаво друштво, државу и њену привреду. Значајни привредни губици, у првом реду, навели су многе земље да се озбиљно забаве проблемом мобинга на радном месту, те да донесу законе којима ће се дефинисати санкције против оних који спроводе мобинг, али и против оних који нису предузели ништа да до мобинга не дође.

Основни циљ докторске дисертације је долажење до одређеног фонда сазнања које, поред научног, има и практичну вредност чиме се стичу научна сазнања о самом предмету истраживања. Томе доприноси и чињеница да је реч о релативно неистраженом проблему јер иако мобинг постоји од кад постоји друштво и нарочито подела рада, о њему као озбиљном проблему се почело да говори тек у последњих пар година. Ово је посебно изражено у земљама које су у транзицији, где влада велика несигурност везана за посао и егзистенцију.

Научни циљ докторске дисертације јесте стицање научног сазнања на нивоу дескрипције и у појединим деловима на нивоу научне класификације, пре свега на плану класификовања облика и последица мобинга.

Практични циљ произилази из потребе да се дође до сазнања о новим, савременим видовима мобинга узимајући у обзир сва досадашња научна и теоретска сазнања, као и да се на унутрашњем и међународном плану пронађу најадекватнија решења у циљу заштите појединца и друштва од ове опасности. Ова теза треба да допринесе расветљавању и објашњењу мобинга као неетичке комуникације у нашој средини, облика у којима се јавља и последица изложености малтретирајућим активностима. У Србији је недовољно истраживан феномен

мобинга, о њему се говори тек у последње две године, па самим тиме је п поље деловања мобера још широко отворено, а губици на индивидуалном и друштвеном плану су велики. Такође се недовољно зна о последицама које изазива малтретирање на радном месту. С обзиром на озбиљност и актуелност теме која је узета за докторску дисертацију, а посебно имајући у виду њену актуелност, рад би требало да дâ значајан допринос обogaћивању научних и теоријских схватања у овој области.

Основни задатак ове докторске дисертације јесте теоријско и емпиријско истраживање и сагледавање феномена мобинга у нашој средини, као и компарација добијених резултата са резултатима истраживања у свету, али и у региону, где се претпостављају слични услови живота и рада. Важно је научно одредити којим су мобирајућим активностима најчешће изложени запослени, ко су главни актери - мобери, односно која врста мобинга је у нашој средини преовлађујућа. Такође је од значаја утврдити корелације изложености мобингу и демографских карактеристика – пол, старост, образовање, брачни статус, те дужине радног стажа и радног места (администрација наспрот производњи). Научно утврђене чињенице биће од великог значаја за праксу, јер ће помоћи препознавању знакова и симптома мобинга, превенирању појаве мобинга и сузбијању већ развијених облика мобинга.

Циљ докторске дисертације јесте и допринос у решавању неких практичних проблема у овој области, а пре свега, у едукацији кадрова и усавршавању и коришћењу научних метода, што указује на нужност повезивања науке са праксом.

Теоријско и операционално одређење предмета и циља докторске тезе потврђују да је реч о теми која је веома значајна за апликативни развој политикологије. Одређење предмета и циља проучавања су извршени методолошки исправно.

У оквиру образложења пријаве докторске тезе на тему, кандидат мр Милета Томић је изложио низ озбиљних аргумената којима показује да је реч о оригиналној идеји значајној за развој науке, њену примену, односно за развој научне мисли уопште, указавши уједно и на друштвену и научну оправданост истраживања и израде докторске тезе на ову тему.

3. ЗНАЧАЈ ИСТРАЖИВАЊА КОЈА ЋЕ СЕ РЕАЛИЗОВАТИ У ОКВИРУ ДОКТОРСKE ТЕЗЕ

Мобинг као облик насиља и неетичке комуникације значајно нарушава радну атмосферу, осећање припадности колективу и сарадњу међу запосленима, чак и у ситуацијама кад су њихови радни задаци међусобно повезани. Тиме се значајно умањује квалитет људских ресурса у предузећу, што, опет, има негативне импликације на квалитет рада, ефекте рада и успешност предузећа, а последично и целог друштва и државе.

Развијање свести код запослених, али и код оних који се системски баве положајем запослених у друштву, њиховим физичким, психичким и социјалним благостањем (како Светска здравствена организација дефинише здравље) о присуству мобинга у нашој средини и упознавањем облика у којима се јавља, као и последицама које следе, значајно ће се помоћи превенцији али и сузбијању мобинга тамо где је већ у развијеној форми.

На основу резултата истраживања моћи ће се дефинисати који су радни задаци предиспонирајући за изложеност мобингу, ког су пола особе више изложене мобингу, са којим нивоом образовања чешће постају жртве, да ли је изложеност малтретирању на послу у вези са дужином радног стажа и да ли су више изложенији мобингу самци/самце од људи који су у браку. Такође ће се утврдити повезаност изложености мобингу и врсте посла којим се запослени бави.

Истраживање које ће се обавити у оквиру предложене тезе је прво значајно, на научним основама засновано истраживање мобинга у Србији овог обима. Оно носи потенцијал изазова за нова истраживања и компаративне студије.

Превасходни значај истраживања које ће се реализовати у оквиру ове тезе се састоји у практичној примењивости научног сазнања.

4. ПОЛАЗНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА

Научни приступ проблему мобинга као облика насиља неетичке комуникације на послу и у социјалном окружењу представља озбиљан истраживачки изазов, чиме је и опредељено усмерење на израду докторске дисертације на ову тему. У том смислу, неопходно је извести одговарајуће доказе најављених истраживачких хипотеза.

Сходно проблему и циљевима истраживања, као и расположивим информацијама, формулисане су следеће хипотезе од којих се, као научних поставки, пошло у укупном истраживачком раду који третира насловом најављени предмет изучавања:

Генерална хипотеза јесте да је мобинг такав облик насиља који се јавља у различитиом облицима у савременом друштву и производи тешке последица по злостављаног, његову средину и друштво у целини.

Посебне хипотезе кандидата су следеће:

1. Претпоставља се да постоји генерална разлика у изложености мобингу између запослених у администрацији и запослених у непосредној производњи.
2. Претпоставља се да постоји разлика у изложености појединим мобирајућим активностима између запослених у администрацији и запослених у непосредној производњи.
3. Претпоставља се да постоје полне разлике у изложености мобингу између мушкараца и жена, без обзира у којој су делатности запослени.
4. Претпоставља се да постоји разлика у изложености мобингу између мушкараца запослених у администрацији и мушкараца запослених у непосредној производњи.
5. Претпоставља се да постоји разлика у изложености мобингу између жена запослених у администрацији и жена запослених у непосредној производњи.
6. Претпоставља се да не постоје разлике у последицама мобинга између запослених у администрацији и запослених у непосредној производњи.

5. КРАТАК ОПИС ПЛАНИРАНЕ СТРУКТУРЕ РАДА

Дисертација ће бити састављена од осам поглавља, укључујући уводна и закључна разматрања.

У уводном делу биће дат приказ тренутног стања феномена мобинга у свету и код нас и објасниће се наглашена потреба да се, у корак са захтевима савременог света, овом феномену и у нашој науци посвети адекватна пажња.

У другом делу ће бити дати основни појмови и дефиниције које су од значаја за овај рад. У оквиру дефинисања појма насиља даће се најрецентније дефиниције овог феномена, дефинисати социјално и политичко насиље, описати најчешће врсте и облике насиља, те презентовати теорије о пореклу и узроцима насиља. У оквиру дефинисања појма мобинга објасниће се порекло појма, дефиниција која је усвојена у међународним институцијама, па и код нас, а са којом ће се оперисати у овој дисертацији и истраживању у склопу израде дисертације. Такође ће бити речи о начинима спровођења мобинга и најчешћим малтретирајућим активностима, као и о врстама мобинга (вертикални, хоризонтални, босинг). Мобинг је појава раширена у целом свету, па ће се дати преглед истраживања овог феномена у свету и у региону, као и у нашој земљи. Пројектовани су профили жртава мобера – онога који врши мобинг и мобираног – жртве над којом се врши мобинг. У раду ће се дати прикази појединих психолошких профила и њихових карактеристика, те објаснити појам групе за подршку мобингу и њену улогу у спровођењу малтретирајућих активности. У делу о последицама мобинга биће речи о последицама по појединца, радну организацију, као и по ширу друштвену заједницу. Биће речи о психичким и физичким последицама по појединца, и о социјалним импликацијама тих последица. На крају објашњавања појмова везаних за мобинг даће се преглед могућих начина борбе против мобинга на индивидуалном плану, на нивоу радне организације, као и на нивоу шире друштвене заједнице, односно државе, и то на нивоу превенције и/или сузбијања појаве ако се је развила. Даће се и преглед

начина борбе против мобинга у другим земљама, као и садашња могућа решења у Србији.

Како мобинг има значајно место међу стресорима у овом делу дисертације ће се објаснити порекло појма "стрес", дати дефиниција стреса и објаснити разлика између стреса и кризне ситуације. Такође ће се приказати који су симптоми стреса, како га препознати и какве су реакције човека и његовог организма на стрес.

У трећем поглављу дисертације биће дефинисани циљеви истраживања и хипотезе са којима се креће у истраживање појаве и раширености мобинга, облика мобинга присутних у нашој средини, последицама које оставља на запослене/испитанике, као и повезаност ових карактеристика мобинга са пословима који запослени/испитаници обављају, те њиховим демографским карактеристикама.

У четвртном поглављу презентоваће се подаци о временском периоду у коме је испитивање обављено, као и место на коме је истраживање спроведено.

У петом поглављу ће се приказати узорак испитаника који су учествовали у истраживању, њихове демографске и друге релевантне карактеристике, методе истраживања (специјално за ово истраживање конструисан упитник, интервју), као и начини статистичке обраде добијених података.

У шестом поглављу биће презентовани резултати обављених истраживања.

У седмом поглављу дискутоваће се резултати и исти поредити са налазима других сличних истраживања и потом уклапати у релевантне теоријске поставке и оквире.

У осмом поглављу ће на основу резултата истраживања и дискусије тих резултата бити дати закључци о предмету истраживања. Уз закључке ће се дати и предлози и сугестије значајни за будућа истраживања феномена мобинга. Такође се намеравају дати и предлози о поступцима и мерама које се могу предузети у пракси.

6. ОЧЕКИВАНИ ДОПРИНОСИ ИСТРАЖИВАЊА

Реализацијом истраживања која су предвиђена у оквиру ове докторске тезе, могу се очекивати следећи доприноси:

- Дефинисаће се појава мобинга као облика насиља на радном месту у нашој средини/Србији.
- Емпиријска сазнања стечена истраживањем и посматрањем повезаће се са општеприхваћеним постулатима и теоријама мобинга.
- Дефинисаће се мобинг као стресор и стрес као последица мобинга међу запосленима.
- Утврдиће се повезаност мобинга и главних демографских обележја запослених.
- Утврдиће се да ли постоји полна или нека друга дискриминација међу запосленима кад је у питању малтретирање на радном месту.
- Дефинисаће се однос запослених према мобингу и њихови предлози мера у борби против мобинга.
- Утврдиће се у којој је мери мобинг присутан у нашој радној средини у односу на суседне и друге земље.

7. МИШЉЕЊЕ И ПРЕДЛОЗИ КОМИСИЈЕ

Тема "МОБИНГ КАО ОБЛИК САВРЕМЕНОГ НАСИЉА – ПОЈАМ, ОБЛИЦИ, ПОСЛЕДИЦЕ" коју је кандидат одабрао као основ докторске дисертације има велики значај за теорију и праксу међуљудских односа у радној организацији, као и у савременом друштву и политичкој заједници. Познавањем облика насилничке комуникације, посебно на радном месту али и у породичној и другој друштвеној средини, отвара се пут унапређивању укупне друштвене, а посебно радне атмосфере, радних односа и продуктивности у нашој и свакој другој држави.

С обзиром да је евидентан недостатак истраживања из ове области, за очекивати је да се овом дисертацијом покрену нова истраживања са истом или сличном тематиком, што ће свакако унапредити теоријска и практична сазнања о мобингу.

Комисија сматра да предложена тема има теоријски и практични значај и да може представљати основ за израду докторског рада. На основу истраживања која ће се реализовати у оквиру ове докторске тезе, могу се очекивати значајни резултати и доприноси у области иницирања унапређења међуљудских односа, културе комуницирања и продуктивности у нашем друштву .

ЗАКЉУЧАК

Кандидат Милета Томић, магистар политичких наука, испуњава све Законом о универзитету и Статутом Факултета политичких наука предвиђене услове за пријављивање и израду докторске дисертације на Факултету политичких наука у

Београду. Кандидат је методолошки коректно дефинисао предмет и циљ свог истраживања, хипотезе које треба да се доказују, методе које ће бити примењене у истраживању, обликовао је адекватан програм истраживања и предложио истоме примерен оријентациони садржај докторске дисертације, као и сасвим рецентну литературу, односно грађу која ће се користити при изради докторске дисертације.

Предмет његове дисертације је недовољно истражени проблем мобинга као специфичног облика насиља у савременом друштву.

Теоријско и операционално одређење предмета и циља докторске тезе потврђују да је реч о теми која је значајна за апликативни развој политикологије. Одређење предмета и циља проучавања су извршени методолошки исправно.

У оквиру образложења пријаве докторске тезе, кандидат је изложио низ озбиљних аргумената којима указује да је реч о оригиналној идеји значајној за развој науке, њену примену, односно за развој научне мисли уопште, указавши уједно и на друштвену и научну оправданост истраживања и израде докторске тезе на ову тему.

Структурно је рад подељен у шест поглавља који са уводом и закључком чине логичку целину. Методи су примерени циљевима и жељеним резултатима истраживања. Литература је рецентна и сасвим покрива поље предмета истраживања.

Очекивани резултати и могући научни допринос ове дисертације су не само веома обећавајући већ је врло вероватно да ће бити мултидисциплинарни, односно да ће обогатити ризнице више друштвених наука.

На основу свега изложеног Комисија предлаже Политиколошком одељењу и Наставно-научном већу Факултета политичких наука у Београду да усвоји пријаву докторске тезе кандидата мр Милете Томића под насловом "Мобинг као облик савременог насиља – појам, облици, последице". За ментора се предлаже проф. др Драган Симеуновић.

4. новембар 2011.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

Проф. др Ана Чекеревац

Проф. др Горан Илић

Проф. др Драган Симеуновић